

Expo
Wonderlijke Voyage
van Gent naar Oost-Indië
1721 - 1722

Sint-Pietersabdij Gent
22/10/2021 – 6/03/2022

Wonderlijke Voyage, een waargebeurd verhaal komt tot leven.

Exact 300 jaar geleden maakt de Gentse priester Michael de Febure de reis van zijn leven. In 1721 gaat hij aan boord van het schip de *Sint-Pieter* en vertrekt mee op handelsmissie naar Oost-Indië. Nooit eerder kwam hij van onder zijn kerktoren en zeebenen heeft hij ook al niet. De Febure ziet een heel nieuwe wereld voor hem opengaan en schrijft zijn ervaringen minutieus neer in **een reisdagboek** dat bewaard wordt in de **Gentse Universiteitsbibliotheek**. Op basis van dit egodocument heeft Historische Huizen Gent een nieuwe **belevingstentoonstelling** samengesteld die je meeneemt op een *Wonderlijke Voyage*. Het wordt een meeslepende ontdekkingsreis vol verwondering en soms ook verbijstering waar de dood, honger en dorst constant op de loer liggen en angst en opluchting, vreugde en verdriet elkaar afwisselen.

Met een **audioguide** aan het oor, beleven jong en oud het spannende verhaal vanop de eerste rij. Topacteurs vertolken de belangrijkste personages. **Titus De Voogdt** kruipt in de huid van de Gentse aalmoezenier, **Sebastien Dewaele** vertolkt de Oostendse kapitein Janssens en **Wouter Bruneel** brult het schip bijeen als norse eerste stuurman Jorksy. Het wordt een allesbehalve evidente expeditie.

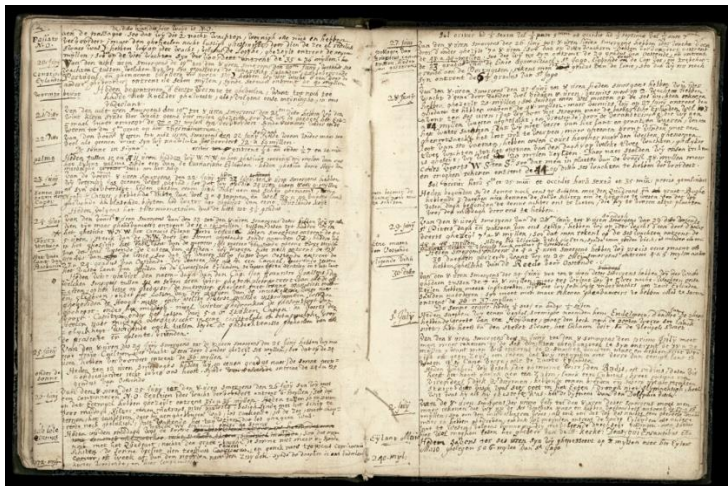
In de **tot de verbeelding sprekende tentoonstellingsscenografie** navigeer je tussen historische zeekaarten, scheepsmodellen, exotische dieren en exclusieve vondsten uit 18e-eeuwse scheepswrakken. Samen met de bemanning ervaar je de voortdurende vrees voor kapers en piraten, exploreer je de Kaapverdische eilanden en trotseer je zware stormen. En cours de route ontdek je het wonderlijke zeeleven om uiteindelijk aan te komen in de Indische havenstad Surat, een smeltkroes van culturen, geuren, kruiden en exotische producten.

I. EEN ONBEKEND REISDAGBOEK

De aanleiding voor deze tentoonstelling is de ontdekking van een **uniek reisdagboek** dat bewaard wordt in de Universiteitsbibliotheek Gent. Het is het persoonlijke scheepsjournaal van een Gentenaar, Michael de Febure, die in 1721 inscheept voor het avontuur van zijn leven.

Het **dagboek** wordt al heel lang als een kostbare schat bewaard in de handschriftencollecties van de **Gentse Universiteitsbibliotheek** en bleef tot nog toe zo goed als onbekend. Enkele jaren geleden werd het ontdekt door Dr. Jan Parmentier, voormalig conservator van de maritieme collecties van het Museum aan de Stroom (MAS) in Antwerpen en gastcurator van deze tentoonstelling. Het werd de **basis en de rode draad** voor deze tentoonstelling.

Zestien maanden lang houdt de Febure een reisverslag bij. **Dag na dag** beschrijft hij het verloop van de expeditie. Zijn persoonlijke aantekeningen geven een bijzondere kijk op het dagelijkse leven aan boord maar ook de **zeefauna, navigatie en zelfs weerkunde**, interesseren de priester mateloos. Zijn beschrijvingen van andere volkeren en culturen in Kaapverdië, India en de Azoren getuigen van zijn **westerse blik**. Uit het dagboek van de Febure spreekt bovenal **verwondering**. Hij ontdekt een wereld die hij daarvoor enkel kent uit oude boeken en reisverhalen.

Michael de Febure, Logboek van het schip Sint-Pieter, kapitein Jan Frans Janssens, op zijn reis van Oostende naar Oost-Indie en terug, 1721-1722, Universiteitsbibliotheek Gent

II. WIE IS MICHAEL DE FEBURE

De auteur van het reisdagboek is Michael de Febure (1663-1755). Hij behoort tot de orde van de Oratorianen, een religieuze gemeenschap die zich inzet voor het volksonderwijs. Michael werkt een aantal jaren als onderpastoor in Sint-Niklaas en daarna in Gent. Als aalmoezenier treedt hij begin 1721 in dienst van de gebroeders Jacomo en Carlos Maelcamp, Gentse pioniers in de Oost-Indiëhandel.

De Febure staat niet te springen om op 58-jarige leeftijd nog zo een verre avontuurlijke reis te ondernemen. Hij is eerder een 'huismus',... maar is er weinig wat hem nog in Gent houdt. Zijn 'maitresse' is net gestorven en hij krijgt de vraag om chaperon te spelen voor zijn onbezonnen neef die zijn geluk wil beproeven in het verre Oost-Indië. Bovendien is er het aantrekkelijke vooruitzicht van een beurs vol geld.

Op 19 mei 1721 vertrekt de Febure dus met de Gentse barge naar Oostende. Hij heeft nog nooit de zee gezien, laat staan dat hij al ooit een stap over de grens heeft gezet. Maar hij is intelligent, uitermate nieuwsgierig, en zelfs wetenschappelijk onderlegd. Na zijn bewogen reis, die meer dan anderhalf jaar zal duren, vestigt hij zich opnieuw in Gent. Met zijn reisvergoeding koopt hij een aantal huizen en leeft gezapig verder tot hij de gezegende leeftijd van 92 jaar heeft bereikt.

III. ONTDEKKINGSTOCHTEN EN HANDELSREIZEN

Vanaf de vijftiende eeuw gaan Europese machthebbers en handelaars in andere werelddelen op zoek naar rijkdom en handelswaar. Ze schrijven een geschiedenis van nieuwe zeeroutes, verre handelsposten en toenemende kennis, maar jammer genoeg ook een van kolonisatie en slavernij.

De Zuidelijke Nederlanden spelen pas vanaf de achttiende eeuw een noemenswaardige rol in deze wereldhandel. De Oostendse Compagnie ziet in 1722, dus kort na de reis van de *Sint-Pieter*, het levenslicht als rechtstreekse concurrent van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) uit de Noordelijke Nederlanden die al in 1602 werd opgericht. Langer dan negen jaar houdt de Oostendse Compagnie het niet vol.

IV. GENTSE ONDERNEMERS OP ZOEK NAAR NIEUWE HORIZONTEN

De familie Maelcamp is een oude Gentse ondernemersfamilie die fortuin heeft gemaakt door de handel met Spanje en Spaans-Amerika. In 1713 nemen de Oostenrijkers in de Zuidelijke Nederlanden het roer over van de Spanjaarden. De toekomst van de handel met Spanje wordt onzeker. Jacomo en Carlos Maelcamp richten voortaan hun blik op Arabië, India en China, dan bekend als Oost-Indië.

Deze verandering van koers legt hen geen windeieren. Ze worden een van de belangrijkste kooplieden in de Oostenrijkse Nederlanden.

Begin 1721 plannen de Maelcamps een handelsreis naar de westkust van India. In Amsterdam kopen ze het fregat *Marseillaensche Galleye*, dat ze herdopen tot *Sint-Pieter*. Op hun aandringen gaat de 58-jarige Gentse priester Michael de Febure aan boord als aalmoezenier.

Hij treedt op als getuige van een leven dat hem totaal onbekend is, dat hem weet te boeien, soms beangstigt en bij momenten ook ontroert. Bovendien heeft hij **een 'nobele' taak** aan boord van het schip. Als aalmoezenier moet hij zijn schapen op het juiste pad houden en ook een biechtvader voor hen zijn. Hij hoort en weet wat veel anderen niet weten.

De Oost-Indiëvaarder, 1695-1704
Rijksmuseum Amsterdam

Peter Monamy, Een schip op weg naar Oost-Indië, ca. 1720
Maritime Museum London

V. AAN BOORD

Michael reist samen met een 68-koppige bemanning die niet alleen uit een kapitein en matrozen bestaat, maar ook uit scheepsjongens, soldaten, trompettiers, een kok en een heuse 'doctor herbarius'. Hij leeft in angst voor **kapers en piraten**, meert aan op **onbekende eilanden**, trotseert **zware stormen** en maakt kennis met **vreemde volkeren en culturen**.

Het schip is volgeladen met koeien, geiten, kippen, tonnen brandewijn, wapens en de Spaans-Amerikaanse zilverstukken (reales de ocho) die zullen worden verruild voor een retourlading kaurischelpen, peper en Indisch textiel. In dit **drijvende dorp op zee** wisselen momenten van vreugde, verwondering en euforie af met spanningen, dronkenschap, ziektes, uitputting en dood.... Na **meer dan zeven maanden op zee**, bereikt de *Sint-Pieter* de Indische havenstad Surat, een smeltkroes van culturen, geuren, kruiden en exotische producten.

In totaal, heen en terug, duurt de reis 16 maanden en 5 dagen.

Uit het dagboek: *"Ick hebbe van myn huys absent gheweest sedert 19 Meij 1721 tot 24 september 1722 synde 16 maenden en 5 daeghen."*

Atlas van Zeevaart en Koophandel door de Geheele Weereldt..., door Renier Ottens ea. 1745, { wereldkaart van Edmund Halley} Maritiem Museum Rotterdam

VI. FAUNA, FLORA EN WETENSCHAP

En cours de route maakt de Gentse priester kennis met het **wonderlijke zeeleven** en ziet hij voor de eerste keer in zijn leven walvissen, vliegende vissen, zeeschildpadden, albatrossen...

Zijn **gedetailleerde beschrijvingen** van zeezoogdieren, vogels, vissen en wieren getuigen van zijn kennis van beschrijvingen van dieren en planten uit laat zeventiende-eeuwse publicaties. Toch kan de Febure zijn ogen niet geloven wanneer hij voor het eerst een vliegende vis en walvis ziet: *'heden saghen wij eenen noort caper seer groot, het hoofd was ia dicker als een biertonne, de lenghte wel 80 a 90 voeten, hij was geen 8 voeten van het bakboort...'*

Johann Michael Seligmann, Sammlung verschiedener ausländischer und seltener Vögel, Afbeelding van een albatros, 1751 Universiteitsbibliotheek Gent

Een zeeschildpad, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen - Brussel
Vliegende vissen, De Collecties van de Universiteit van Amsterdam

De Febure is duidelijk wetenschappelijk onderlegd en kent de navigatie-instrumenten. Bovendien is hij een tijdgenoot van **Isaac Newton**. In een periode waarin ook Fahrenheit empirisch onderzoek doet in de meteorologie, experimenteert de Febure aan boord met temperatuurwaarnemingen. Voor zover bekend zijn de waarnemingen van de Febure **de oudst gekende temperatuurmetingen** op zee.

Thermometer, gemaakt en ontworpen door D.G. Fahrenheit, Amsterdam, 1727

Museum Boerhave Leiden

Jan Dekker uit Katwijk aan de Rijn, Navigatieboek, 1733, Collectie Stad Antwerpen - EHC

Zeekijker gemaakt van roggehoed, Collectie Stad Antwerpen - MAS

VII. EEN WESTERSE KIJK OP DE WERELD

Bijzonder zijn de Febure's **observaties van de lokale bevolking** in Kaapverdië, India en de Azoren. Als getuige van zijn tijd, schrijft de Gentse aalmoezenier vol verwondering, onbegrip en emotie over voor hem onbekende en vreemde culturen, zeden en gewoonten.

Dit blijkt onder meer uit zijn beschrijvingen van de lokale bevolking van Kaapverdië. De Febure verwondert zich over de armoede van de bevolking en van de vele zwarte tot slaaf gemaakte mensen die er leven: vrouwen en mannen van West-Afrikaanse origine die daar door de trans-Atlantische slavenhandel terecht zijn gekomen. Hij beschrijft hun schaarse kleding die hij onchristelijk noemt. Zijn verontwaardiging is typerend voor de Europese kijk op andere culturen in deze periode.

'Het syn hier al swerte die zich duidelijk niet veel aantrekken van de het '6de gebod' en weinig kleren aan hebben. 't Is droef om hoore en noch droevigher sien'.

Hij laat ook niet na om kritiek te uiten op tal van lokale christelijke orden en toont geen tolerantie voor de gereformeerden onder zijn medereizigers.

VIII. UNIEKE OBJECTEN, TOPSTUKKEN EN EEN VERBEELDENE SCENOGRAFIE

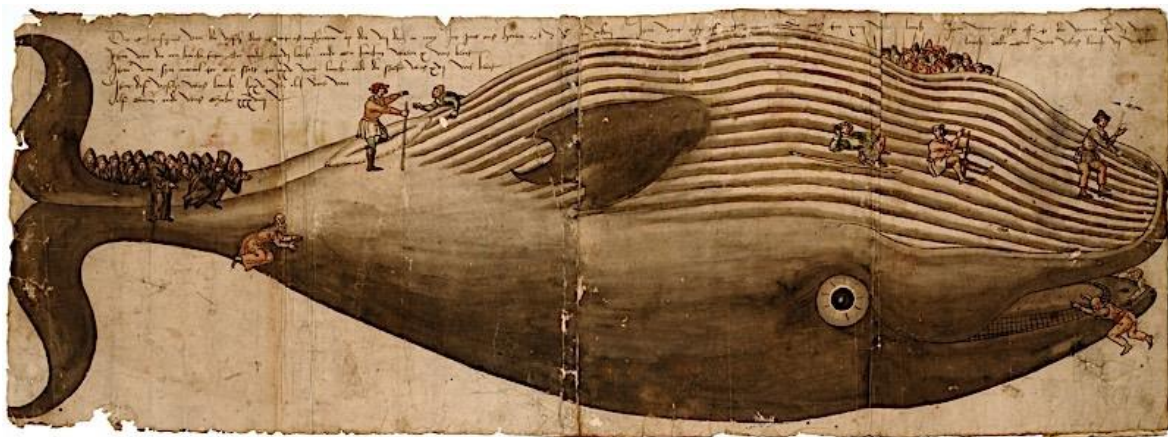
Anderhalf jaar onderzoek in diverse binnen- en buitenlandse musea en collecties resulteerde in een met zorg uitgekozen **selectie van een 250-tal originele stukken**: historische atlanten, zeekaarten, gravures en boeken, navigatie-instrumenten, maritieme vondsten uit achttiende-eeuwse scheepswrakken, schilderijen, opgezette exemplaren en preparaten van vissen, haaien, walvissen, zeevogels, zeeieren, schelpen, gesteenten en mineralen, tropische plantmodellen, Indisch textiel en Chinees porselein...

Tot de **topstukken** behoort een unieke zestiende-eeuwse voorstelling van een walvis. Voor de eerste keer sinds tien jaar verlaat deze bijzondere tekening het Museum Plantin-Moretus. Maar er zijn ook tal van originele gebruiksvoorwerpen uit achttiende-eeuwse scheepswrakken van vergane koopvaardijochepen die ontleend werden bij Batavialand, hét erfgoedpark over land en water in Nederland (Flevoland). Uit de Koninklijke Bibliotheek van Denemarken haalden we een handgeschreven scheepsjournaal met een afbeelding van het ‘schildpaddeneiland’ Ascension. Er zijn ook zeldzame achttiende-eeuwse fragmenten Indisch textiel uit het Openluchtmuseum Arnhem, een ingekleurde uitgave van het zestiende-eeuwse reisjournaal of *Itinerario* van Jan Huyghen, een opgezette haai uit het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen en ga zo maar door.

Journaal van de Trankebar, 1718-1730, Det Kongelige Bibliotek – Royal Danish Library Kopenhagen

Itinerario oft schipvaart van Jan Huygen van Linschoten naer Oost ofte Portugaels Indien, 1595, Maritiem Museum Rotterdam

Aangespoelde vinvis te Egmond, 1547 – Collectie Antwerpen - Museum Plantin-Moretus

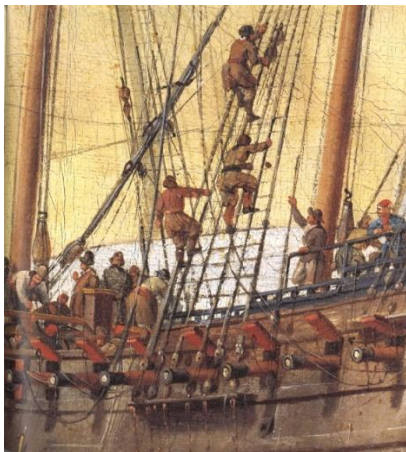
De originele stukken versterken de authenticiteit van het verhaal en komen nog beter tot hun recht in de tot de verbeelding sprekende decors. De bezoeker wandelt als het ware de **verschillende scènes** van het reisdagboek binnen: het chique kantoor van de Maelcamps, de aanlegkade in Oostende, het schip de *Sint-Pieter* en de kleurrijke handelsmarkt in Surat.

IX. EEN MEESLEPENDE AUDIOGUIDE

Een sterke audiogids is hét handelsmerk van de tentoonstellingen van Historische Huizen Gent. Ook in deze tentoonstelling speelt audio een essentiële rol. De stemmen van gerenommeerde acteurs brengen het reisdagboek van de Febure tot leven. Titus De Voogdt is de plichtsgetrouwe aalmoezenier, Sebastien Dewaele schittert als kapitein die zijn bonte bemanning in het gareel moet houden en regelmatig in de clinch gaat met zijn eerste stuurman, machtig vertolkt door Wouter Bruneel. Ron Cornet is de kok van dienst en Begir Memetir Besh geeft de Italiaanse koopman aan boord van de Sint-Pieter een stem. Aanstormend talent Kuno Bakker neemt de rol van scheepsjongen voor zijn rekening. De warme stem van radiomaaktster Sieglinde Michiel fungeert als baken en gids voor de bezoeker op deze zeer speciale zeereis.

X. FACTS & FIGURES

- Het dagboek van Michael de Febure bevindt zich in de handschriftencollectie van de Universiteit Gent. Tijdens de tentoonstelling krijgt het een plek in de Sint-Pietersabdij.
Je kan het ook online inkijken op: <https://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:000757841>
- In het dagboek gebruikt Michael zowel een kleine d als een grote D in zijn naam. Er is gekozen om **de Febure** met een kleine d te schrijven.
- De familie Maelcamp was een rijke Gentse handelsfamilie uit Gent. Hun kantoor bevond zich aan de Poel vlakbij de Gras- en Korenlei.
- Michael de Febure: Gents priester, °3/01/1663 - 12/11/1755 - 92 jaar geworden
- Vertrek uit Gent met de barge: 19 mei 1721
Vertrek uit Oostende: 28 mei 1721
- Aankomst in Oostende: 24 september 2022
- Duur van de zeereis: 16 maanden en vijf dagen
- In de expo vind je 250 originele stukken uit verschillende Europese musea, waaronder meerdere topstukken uit zowel binnen- als buitenlandse collecties.

Detail uit: Abraham Storck, Het retourschip Pieter en Paul van de Amsterdamse Kamer van de V.O.C. Op het IJ, 1698
Scheepvaartmuseum Amsterdam

PRAKTISCHE INFO PERS

Een **selectie van het beeldmateriaal** vind je op

<https://www.flickr.com/photos/155713187@N08/albums/72157719806717196>

Graag alle credits vermelden bij het gebruik van de beelden.

Curatoren:

Kristin Van Damme – Kristin.vandamme@stad.gent

Jan Parmentier – janvangent56@gmail.com

Alle andere persvragen

Patty Delanghe – patty.delanghe@stad.gent – 0477 40 47 43

PRAKTISCHE INFO BEZOEKERS

Openingsuren

dinsdag t.e.m. zondag van 10 tot 18 uur

Afwijkende openingsuren

de expo is uitzonderlijk open op maandag 1 november en maandag 27 december

Prijzen

individueel 12 euro

kinderen – 12 j gratis

groepen vanaf 15p 10 euro

meer prijzen vind je op sintpietersabdijgent.be

Nocturnes

elke eerste donderdag van de maand

Kleuterproof!

Gewapend met boekje en kijker gaan kinderen op zoek naar de unieke voorwerpen aan boord van het schip.

Audioguide

voor reizigers vanaf 7 jaar

Info en online tickets

sintpietersabdijgent.be

Historische Huizen Gent

Sint-Pietersabdij

Sint-Pietersplein 9

9000 Gent

T +32 9 266 85 00

De Sint-Pietersabdij één van de zeven huizen van Historische Huizen Gent.

Alle info over de andere huizen en locaties historischehuizen Gent.be